

KANDIDAT

205

PRØVE

SV-504 G Innovasjonspolitik

Emnekode	SV-504
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	27.11.2017 09:00
Sluttid	27.11.2017 13:00
Sensurfrist	--
PDF opprettet	14.12.2018 08:34
Opprettet av	Digital Eksamen

☑ **SV-504 Generell informasjon**

Emnekode: SV-504-G

Emnenavn: Innovasjonspolitik

Dato: 27.11.2017

Varighet: Kl. 09:00-13:00

Tillatte hjelpemidler:

Ingen hjelpemidler tillatt

Merknader:

Begge oppgavene skal besvares. Oppgave 1 vektet 40 % og oppgave 2 vektet 60 % ved bedømming.

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Velg et alternativ

Ja

Nei

Besvart.

1 Oppgave 1

Oppgave 1: Definer og forklar kort følgende (svar på 4 av 5 oppgaver):

1a): Hva er de viktigste forskjellene mellom de tre dimensjonene av makt som Steven Lukes drøfter.

1b): Forklar kort Granovetters teori om «the strength of weak ties» (SWT)

1c): Hva er nettverksstyring?

1d): Redegjør kort for hva som er hovedinnholdet i smart spesialisering (RIS3)

1e): Hva er nettverksteori?

Skriv ditt svar her...

1 a)

Steven Lukes har arbeidet med metastudier av makt. Han har samlet flere teorier og gjengitt sin teori og forståelse av begrepet. Han forklarer makt som et relasjonelt begrepet - med det menes at det må sees i sammenheng med andre. Makt gir ikke mening i sammenheng med bare en aktør. Han deler maktbegrepet inn i tre dimensjoner: (Disse teoretikerne har regjert teorier om maktbegrepet)

1. Dimensjon (Weber). Denne dimensjonen forklarer en åpen form for makt. Makt utøves når A får B til å gjøre noe han/hun ellers ikke ville gjort. Dette er den tradisjonelle formen for makt. Feks vil en forelder ha makt over barnet sitt ved å fortelle hva barnet skal gjøre mot sin vilje.

2. Dimensjon (Bachrach & Beretz?) kritiserer Weber og sier at det finnes en annen form for makt som mer skjult. Man har makt dersom en kan påvirke beslutningsgrunnlaget. Feks. Kan A tilby B valgmulighet 1,2 og 4. A har makt over B i når A fjerner en mulighet. Denne maktformen er mye brukt i politikken.

3. *Dimensjon* (Focault): Denne tredje dimensjonen sier at makt hverken er åpent eller skjult, og handler om å utøve makt ved å påvirke tankesettet. Dette kan forekomme dersom en ikke vet at det foregår en urett, og man finner seg i å bli behandlet på en måte man tror er rett.

Dette kan vi relatere til nettverksstyring. Direkte nettverksstyring kan knyttes til den første dimensjonen. Her handler det om at en nettverksstyrer styrer prosesser direkte relatert til problemet. Nettverksstyreren utøver en åpen makt over aktørene og forteller hvordan ting skal gjøres. Indirekte nettverksstyring kan knyttes til den andre dimensjonen av makt. Her handler det om at en nettverksstyrer indirekte bruker en mer skjult makt til å styre institusjonell utforming og interaksjonen mellom aktørene i ønsket retning. Til slutt kan vi knytte den tredje dimensjonen av makt til metastyring som handler om å endre tankegangen til aktørene i nettverket og styre det som blir styrt. Denne maktutøvelsen er hverken skjult eller åpen, men selvforklarende for aktørene - de har endret tankesettet sitt og er helt med på ideen.

1b)

Granovetter bygger på teorier om sosial kapital i nettverk. Her ser jeg det nødvendig å starte med en begrepsavklaring på sosial kapital og nettverk:

- Sosial kapital kan forstås som fordeler en aktør kan benytte seg i ved å delta i et nettverk.
- Et nettverk kan forstås som aktører (noder) og forholdet (ties) mellom de.

Granovetter ser han på det relasjonelle mellom aktørene i nettverket (altså ties) og sier at relasjonene enten bygger på strong eller weak ties. Med strong ties mener han en aktør sine sterke forhold som familie (kan relateres til Maleckis teori om bonding). Med weak ties mener han en aktør sine mindre sterke forhold som ikke en ikke har direkte kontakt med - som venner av venner (kan relateres til Maleckis teori om bridging)

Han sier at det er to forutsetninger:

- 1) Sannsynligheten er stor for at din verden overlapper med en annen du har strong ties med.
- 2) Bridges (weak ties) kan være en potensiell kilde til ny informasjon.

Så tar han dette et skritt videre og ser på det i individuell og samfunnsmessig sammenheng.

-Individuelt: En person med flere weak ties vil være mer økonomisk og sosialt vellykket ettersom personen sitter på store kilder til kunnskap.

- Samfunnsmessig: Samfunn med mange weak ties har som regel mange svake forhold internt, men det viser seg at disse har flere sterke bånd globalt. Og motsatt. Samfunn med mange strong ties er ofte preget av å ha sterke forhold internt og mer weak ties globalt.

Bottom line her er at dine nærmeste (familie og venner) sitter som regel på samme informasjon som det du gjør, og derfor vil ikke de gi deg noe nytt. Derimot vil mennesker du ikke har like sterkt forhold til sannsynligvis sitte på informasjon og kunnskap enn noe annet enn deg og kan derfor være en rikere kilde.

1 c)

Nettverksstyring kan forstås som teorier for hvordan nettverk kan styres.

Et nettverk kan forstås som aktører (noder) og relasjonene (ties) mellom de. Dette innebærer en sosial dimensjon og et fokus på relasjonene mellom aktører i nettverket. Vi kan dermed forstå nettverk som sosiale prosesser som vi kan konstruere styringsverktøy til og dermed styre i ønsket retning. Ved deltakelse i nettverk vil en kunne få tilgang til berikende ressurser som kan være nyttig for å løse "wicked problems" (utfordringer en ikke klarer å løse alene) eller få tilgang til nyttig informasjon, kapital, kompetanse eller kunnskap.

Et styringsnettverk er et nettverk som blir styrt fra A til B, og med bakgrunn i pensum kan det styres på tre måter; Direkte, indirekte og meta.

Definisjonen på et styringsnettverk er som følgende:

1. *Det består av gjensidig avhengige og autonome aktører.* Med gjensidig avhengige menes det at aktørene er avhengig av hverandre for å nå sine mål. Med

autonome menes det at det ikke er noen av aktørene som bestemmer over andre (en kommune i et nettverk kan ikke bestemme over en annen).

2. *De samhandler gjennom forhandlinger.* Forhandlingene i et nettverk kan være intense.

3. *De samhandler innenfor insitusjonelle regulative rammer.* Nettverket er institusjonalisert

4. *De er selvregulerende.*

5. *Bidrar til produksjon av offentlige formål.* De er med i det offentlige bidraget

Powell ser på governance (styringen) i nettverksteorien og sier at det er avgjørende å finne en gjensidig avhengighet mellom aktørene. Dette henger sammen med å lage og nå mål. Innenfor direkte, indirekte og meta foregår den gjensidige avhengigheten ulikt. Innenfor direkte nettverksstyring er nettverket kjent og gjensidig avhengighet handler om å nå mål sammen med aktørene i nettverket. Innenfor indirekte styring er nettverket i mindre grad kjent, og det samme er den gjensidige avhengigheten. Her handler det om å skape mål som man er avhengig av andre i nettverket for å nå. Innenfor metastyring handler gjensidig avhengighet om å skape felles mål og utvikle selvstendige og gjensidig avhengige aktører som er selvgående (da slipper man engang å ha møter for oppfølging).

1 e)

Nettverksteori kan forstås som teorier om nettverk. Det handler om å forstå *sosiale nettverksstrukturer* og *relasjonene* mellom aktørene som deltar i nettverket.

Mennesket er et sosialt vesen og den *sosiale* dimensjonen kan knyttes til sosial kapital. Med sosial kapital menes de fordeler en aktør kan benytte seg av ved å delta i et nettverk. Sosial kapital er et dynamisk begrep, hvilket innebærer at det forandrer seg over tid. Man kan bygge opp sosial kapital, og man kan miste det. Malecki forklarer oss at man kan skille mellom bonding (våre tette relasjoner) og bridging (våre mer fjerne relasjoner). Innovasjonsteorien legger vekt på at det skal være en balanse mellom bonding og bridging.

Med *relasjoner* menes forholdet mellom person A og B, og ikke individene. Man ønsker en forståelse for det relasjonelle mellom de to aktørene.

Et nettverk kan forstås som et samspill mellom aktører (noder) og forholdet (ties) mellom de. Et nettverk kan være stort og mangt, så det kan være hensiktsmessig å begrense det. Et nettverk kan f.eks. være alle som leser Harry Potter, alle som bor i Oslo kommune eller bedrifter innenfor samme næring. Men hvorfor nettverk? Powell sier at fordelene med nettverk er dets evne til å formidle og tolke ny informasjon. Og dette er nettopp det som er hensikten med nettverk. Et medlemskap i et nettverk kan hjelpe en til å få mer informasjon, kunnskap, kompetanse, kapital etc. enn en ellers ville hatt tilgang til om en ikke var i nettverket. Det vil være berikende for en bedrift å delta i et nettverk der andre bedrifter innenfor samme næring er samlet. På denne måten kan de dele kunnskap og erfaring, og sammen bli en sterkere industri. Nettverk kan i denne sammenheng også hjelpe til å løse "wicked problems" - altså problemer man ikke kan håndtere alene. Da kan andre aktører i nettverket sørge for å informere, kompetanse eller kunnskap en trenger for å løse knuta.

Til slutt er det viktig å nevne at hver aktør i et nettverk kan være potensielle kilder til konflikt. Dette er en utfordring med nettverk.

Besvart.

2 Oppgave 2

Oppgave 2: Svar på enten oppgave 2a eller oppgave 2b.

2a): Drøft med eksempler om Norge kan sies å ha en tredjengenerasjons innovasjonspolitik.

2b): Drøft med utgangspunkt i sosial kapital teori hvordan virksomheter kjennetegnet ved ulike

innovasjonsmåter kan dra nytte av ulike typer av nettverk.

Skriv ditt svar her...

2a)

Jeg vil starte med å ta for meg en forklaring av innovasjonspolitikk hvordan det har utviklet seg en regional innovasjonspolitikk i Norge. Videre vil jeg ta for meg utviklingen av innovasjonspolitikken (de tre generasjonene) som jeg vil relatere til den norske konteksten. Deretter vil jeg diskutere hvorvidt Norge kan sies å ha en tredjegerasjons innovasjonspolitikk.

Innovasjonspolitikk - hva er det?

Innovasjonspolitikk kan forstås som politikk for å fremme innovasjon og kunnskapsutvikling. Vi har både en smal og bred definisjon av begrepet.

Smal: Politikk som tar sikte på å tilrettelegge for innovasjon. Dette er typisk skatteFUNN som skal gjøre det mulig for bedrifter å putte penger i innovasjonsprosjekter

Bred: Dette omfatter all politikk som berører innovasjon. Her snakker vi om alt fra skolepolitikken til forskningspolitikken.

De siste tiårene har det skjedd store forandringer i verden. Vi lever i en verden proppfull av teknologi og nyskaping. Denne trenden har satt innovasjon på kartet, og dermed også politikk for hvordan innovasjon skal formes. Vi har tre tilnærminger til hvordan politikk for innovasjon kan føres:

1. Forskningspolitikken; Komme med ny forskning
2. Teknologipolitikken; Utvikle ny teknologi
3. Innovasjonspolitikk; Tar sikte på å forbedre det generelle innovasjonsnivået

Når man snakker om politikktutforming for innovasjon mener Fitjar at den som blir påvirket av politikken må få være med å bestemme den. Dette fører oss til den regionale innovasjonspolitikken, som er et virkemiddel for å fremme innovasjon og kunnskapsutvikling på regionalt nivå. Regioner er forskjellige og har ulike utgangspunkt, og det er derfor nødt til å utvikles en politikk spesialisert for det regionen kan levere. En regional innovasjonspolitikk krever at de som beslutter innovasjonsprosessene besitter riktig kunnskap (i dag gjøres dette av fylkeskommunen).

Utvikling av innovasjonspolitikken - Norge som case

Fagerberg tar for seg den norske økonomiske utvikling. På 1800-tallet var Norge blant verdens fattigste, på 70-tallet havnet vi på et mer gjennomsnittlig nivå, og i dag er vi et av verdens rikeste land. Hva skjedde? Vi skal ta en titt på utviklingen av innovasjonspolitikken i Norge.

Førstegerasjons innovasjonspolitikk (frem til 1980-tallet)

Frem til 80 tallet var Norge preget av en lineær innovasjonspolitikk. Vi hadde funnet store felt med olje og gass, og arbeidet tungt med å utvikle denne næringen. Den dominerende tankegangen var at innovasjon løper ut fra forskning, og mye av FoU ble derfor lagt til forskning og utvikling av olje, gass og tilhørende næringer. NTNU og Statoil ble opprettet og inntektene raste inn. (Mye takket være Jens Evensen og politikken han førte i denne perioden).

Andregenerasjons innovasjonspolitikk (fra og med 1980-tallet)

Men på 80-90 tallet endret det seg drastisk. Man fikk en forståelse av at ikke alle kan drive tung forskningsutvikling, og man så at det forelå en rekke prosesser man kan få utbytte av. Det ble et økt fokus på interaksjon og læring, og vi fikk øynene opp for klynger. Et større fokus på regional politikk og samarbeid på tvers av næringer åpnet dører for mange nye inkrementelle innovasjoner.

Tredjegerasjons innovasjonspolitikk (i dag)

Denne innovasjonspolitikken omfatter smart spesialisering. Smart spesialisering er et tiltak EU har rullet ut i store deler av Europa som tiltak for å fremme regionalisering og samme innovasjonsplattform over alt. Smart spesialisering handler om at regioner skal søke å finne fremtidens næring det er gunstig å satse på. Ved hjelp av ren seeking og hjelp fra eksisterende næringer kan man finne hva regionen er best til og hvilken kunnskap man kan bygge videre på. Noen mener det er misvisende å kalle det smart spesialisering, og at det vil være mer naturlig å kalle det differansiering. Dette fordi regioner med næringer samme innsatsfaktor (samme kunnskap/teknologi)

kan dra nytte av hverandre, lære og utveksle kunnskap. Til tross for dette velger å omtale det som smart spesialisering i denne oppgaven. Smart spesialisering handler altså om å gå inn i regionens eksisterende næring og finne hvilke områder man har naturressurser og kunnskapsgrunnlag for å satse på i fremtiden. Litt kritisk kan man jo spørre seg om hvorfor man skal drive med smart spesialisering hvis man vet hvilken næring det er gunstig å satse på i regionen.

Norge er ikke et typisk land man forbinder som innovativt. Vi har mye skog, vi bor langt fra hverandre, vi har ingen universiteter i toppsiktet internasjonalt og vi scorer lavt på internasjonale skalaer for innovasjon. Allikavel er vi blant verdens rikeste. Dette kalles det norske paradokset, og det kan forklares med den norske næringsmodellen. Vi har fokusert mye på innovasjon og utvikling av olje og gass og investert tungt i forskning på dette området. Mange norske bedrifter DUI orienterte og inkrementelle innovasjoner. Hele 40% av FoUen vår gjøres av næringer. Det er altså de som er skyld i at vi scorer lavt på OECD sine tabeller. Men det er i denne næringen innovasjon skjer. Vi er gode på å utvikle eksisterende næringer (path extension) og lage spinn offs utfra næring vi allerede har. Vi har derimot ikke vært like flinke til å etablere nye næringer (path creation) eller differansiere oss og satse på andre næringer enn hovedsakelig olje, gass og fiskeri. Vi driver innovasjon annerledes enn resten av verden, det er hverken riktig eller galt, men har fungert så langt.

I 2020 vil det innføres en ny regionsplan i Norge, og vi vil få færre fylker. Med dette vil nok innovasjonspolitikken legges til et annet nivå. Et virkemiddel for spesialisering i denne sammenheng vil kunne være å implementere smart spesialisering. Med utgangspunkt i at vi er et land preget av path extension og har i mindre grad et innovasjonssystem som støtter oppunder path creation, er det viktig at en eventuell innføring av smart spesialisering støtter oppunder nyetableringer.

5 steg for å støtte nyetableringer i regioner:

1. Identifisere innovative nyetableringer/innovasjonsprosjekter i eksisterende næring
2. Finne frem til den sentrale kunnskapen i nyetableringen
3. Identifisere hvordan felles kunnskap utvikles i regionen
4. Finne gap i den eksisterende kunnskapen
5. Gå ut og se hvor vi må snu oss for å dekke eventuelle hull i den eksisterende kunnskapen

Diskusjon

Norge er et land som har nytt godt av naturgitte ressurser som olje, fisk og mineraler. Oljen er vår største naturressurs som vi i stor grad har nytt godt av og bygget landet vårt på. Vi står fortsatt stødig på oljen og innovasjonspolitikken vi har ført i den sammenheng. Mye av innovasjon innefor dette feltet relateres direkte til forskning på feltet og utfallet har i stor grad vært preget av radikale innovasjoner. Norge bærer uten tvil fortsatt preg av en førstegenerasjons innovasjonspolitik.

Norge er også et land med stor andel utdannede mennesker. Vi er konsetrert rundt læring og store deler av norsk næring er DUI orienterte, det handler om læring, videreutvikling og inkrementelle innovasjoner. På både nasjonalt og regionalt nivå utnytter vi læring og kunnskapsutvikling i prosesser og har bygget en innovasjonspolitik som støtter oppunder denne formen for innovasjon. Norge har uten tvil en andregenerasjons innovasjonspolitik.

Men det kan derimot diskuteres hvorvidt det kan sies at vi også har en tredjegerasjons innovasjonspolitik.

Som et spesialert land har Norge få bein å stå på når krisen først rammer. Oljeprisens fall førte til stor arbeidsledighet i oljenæringen, og regioner som Rogaland ble hardt rammet. Fallet rammet ikke bare næringer direkte knyttet til oljenæringen, men også omkringliggende næringer som støttet oppunder denne primernæringen. Store bedrifter satt med tomme lommebøker og store maskiner uten kontrakter. Rogaland svarte på krisen med å gjøre seg til en grønn region og snudde over natten til å satse på landbruksnæring og hvordan de kunne utnytte kunnskap rundt denne sekundernæringen. Dette er et tiltak som peker i retning smart spesialisering og hvordan regioner kan utnytte naturgitte ressurser og eksisterende kunnskap til å skape nye næringer.

Innovasjonspolitikken i Norge har endret seg drastisk de siste årene. 60-tallet var i stor grad preget av en linær politik rettet mot forskning og oljeindustrien. 80-tallet tok oss et steg videre og ga oss innsikt og læring hvilket førte at at vi koblet næring og

innovasjonsprosesser. 2000-tallet tok innovasjonspolitikken til nye høyder og koblet regional innovasjonspolitikk, næring og akademia. Ideen om at regioner er ulike og derfor trenger en spesialisert politikk preget satsningen på samskaping for å styrke innovasjonsprosesser i regionene. Samskaping er et begrep som går ut på at berørende aktører skal inkluderes og sammen skape et resultat. På denne måten sikrer man en bred kunnskap og at man leverer til det beste for regionen. Det kan argumenteres for at satsingen på regionalisering og samskaping er et steg i retning tredjegenrasjons innovasjonspolitikk.

Norge er et land med et innovasjonssystem preget av stadige forbedringer av eksisterende næringer (path extention) og DUI. Vi er i mindre grad sterke på å etablere nye næringer (path creation) og er ikke trent på å håndtere store omveltninger. Omveltningen i Rogaland og satsningen på samskaping er eksempler på at vi tilrettelegger og forbereder det norske innovasjonssystemet på å endre tankemåte og bli mer mottakelige for radikale omveltninger.

Med regionsplanen for 2020 kan styringen av innovasjonspolitikken legges til et annet nivå, hvilket kan føre til implementering av smart spesialisering. Det kan derfor argumenteres for at vi nå står ved inngangsdøren til en tredjegenrasjons innovasjonspolitikk. Det er også bakgrunn for å si at vi arbeider med å tilrettelegge for at aktører og regioner skal forberede seg på å møte den smarte spesialiseringen. Når den tid kommer må det norske innovasjonssystemet være forberedet og vi må kunne følge de 5 stegene for å støtte nyetableringer. Men om det kan sies at vi har en tredjegenrasjons innovasjonspolitikk har jeg ikke grunnlag for å konkludere med.

Besvart.